

ΕΚΘΕΣΗ ΔΗΜΟΣΙΑΣ ΔΙΑΒΟΥΛΕΥΣΗΣ

ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ:

ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΕΣΩΤΕΡΙΚΩΝ

ΤΙΤΛΟΣ ΠΡΟΤΕΙΝΟΜΕΝΟΥ ΣΧΕΔΙΟΥ ΝΟΜΟΥ:

ΔΙΕΥΡΥΝΣΗ ΤΗΣ ΑΜΕΣΗΣ ΚΑΙ ΣΥΜΜΕΤΟΧΙΚΗΣ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑΣ ΜΕ ΤΗ ΔΙΕΝΕΡΓΕΙΑ ΔΗΜΟΨΗΦΙΣΜΑΤΟΣ

ΗΜΕΡΟΜΗΝΙΑ ΑΝΑΡΤΗΣΗΣ ΤΟΥ ΠΡΟΣΧΕΔΙΟΥ ΝΟΜΟΥ ΣΤΟ ΔΙΑΔΙΚΤΥΟ:

Το σχέδιο νόμου αναρτήθηκε σε Δημόσια Διαβούλευση στις 27 Ιουλίου 2011 με τίτλο «Διεύρυνση της άμεσης και συμμετοχικής δημοκρατίας με τη διενέργεια δημοψηφίσματος»

ΗΜΕΡΟΜΗΝΙΑ ΕΝΑΡΞΗΣ ΤΗΣ ΔΙΑΒΟΥΛΕΥΣΗΣ:

27 Ιουλίου 2011

ΗΜΕΡΟΜΗΝΙΑ ΛΗΞΗΣ ΤΗΣ ΔΙΑΒΟΥΛΕΥΣΗΣ:

21 Αυγούστου 2011

ΑΡΙΘΜΟΣ ΣΥΜΜΕΤΟΧΩΝ:

ΣΥΝΟΛΙΚΑ:

256

ΑΝΑ ΚΕΦΑΛΑΙΟ:

Πρώτο Κεφάλαιο : Αντικείμενο - Ορισμοί (άρθρα 1 - 2)

119 Σχόλια

Δεύτερο Κεφάλαιο : Προκήρυξη - Ερώτημα - Συμμετοχή (άρθρα 3-5)

42 Σχόλια

Τρίτο Κεφάλαιο : Οικονομική Διαχείριση – Δημόσια Προβολή (άρθρα 6– 7)

15 Σχόλια

Τέταρτο Κεφάλαιο : Διεξαγωγή της Ψηφοφορίας (άρθρα 8 – 12)

58 Σχόλια

Πέμπτο Κεφάλαιο : Διαλογή των Ψηφοδελτίων (άρθρα 13 – 14)

6 Σχόλια

Έκτο Κεφάλαιο : Αποτελέσματα της Ψηφοφορίας (άρθρο 15)

3 Σχόλια

Έβδομο Κεφάλαιο : Έλεγχος του Κύρους και του Αποτελέσματος της Ψηφοφορίας (άρθρο 16)

8 Σχόλια

Όγδοο Κεφάλαιο – Τελικές διατάξεις (άρθρα 17 – 20)

5 Σχόλια

ΠΑΡΟΥΣΙΑΣΗ ΣΧΟΛΙΩΝ ΕΠΙ ΤΟΥ ΠΡΟΣΧΕΔΙΟΥ ΝΟΜΟΥ

ΣΥΝΟΠΤΙΚΗ ΠΑΡΟΥΣΙΑΣΗ ΣΧΟΛΙΩΝ ΕΠΙ ΤΗΣ ΑΡΧΗΣ:

Το προτεινόμενο σχέδιο νόμου προκάλεσε το ενδιαφέρον και συμμετείχαν ενεργά στη δημόσια διαβούλευση με την υποβολή παρατηρήσεων και σχολίων φορείς και οργανώσεις της κοινωνίας πολιτών, καθώς και πολιτικά κόμματα.

Πέραν αυτών, ικανός αριθμός πολιτών κατά τη δημόσια διαβούλευση, συνέβαλε με τις προτάσεις και παρατηρήσεις του στην κατάρτιση, τελικώς, ενός αρτιότερου και πληρέστερου σχεδίου νόμου. Λαμβάνοντας υπ' όψιν την συμμετοχή και τα αποτελέσματα της διαβούλευσης, υιοθετήθηκαν προτάσεις στο προτεινόμενου σχεδίου νόμου και θα αποτελέσουν αντικείμενο συζήτησης κατά την κοινοβουλευτική διαδικασία επιπροσθέτως τα εξής:

- Ενώσεις προσώπων, επιστημονικές, επαγγελματικές ή συνδικαλιστικές οργανώσεις και κάθε άλλη οργάνωση της κοινωνίας των πολιτών, με κριτήριο την επιλογή τους στο τιθέμενο ερώτημα, δηλαδή την αποδοχή ή την απόρριψή του, θα εντάσσονται σε δύο Επιτροπές Υποστήριξης. Σε καθεμιά διατίθεται δωρεάν ο ίδιος χρόνος στα μέσα μαζικής επικοινωνίας για να προβάλλουν τα μηνύματα και τις θέσεις τους. Ο χρόνος αυτός κατανέμεται μεταξύ των μελών κάθε Επιτροπής με απόφασή τους.

- Σε όσους συμμετέχουν στη διενέργεια δημοψηφίσματος δεν διατίθεται κρατική χρηματοδότηση. Εξάλλου, θεσπίζεται όριο τόσο για τις δαπάνες τους όσο και για τη χρηματοδότησή τους από φυσικά πρόσωπα, ενώ απαγορεύεται να χρηματοδοτηθούν, μεταξύ άλλων, από ιδιοκτήτες ή εκδότες ημερήσιων ή περιοδικών εντύπων πανελληνίας ή τοπικής κυκλοφορίας ή που είναι ιδιοκτήτες ραδιοφωνικών ή τηλεοπτικών, εν γένει, σταθμών. Η οικονομική τους διαχείριση υπόκειται σε κανόνες δημοσιότητας και ελέγχεται από την ομώνυμη Επιτροπή της Βουλής. Τέλος, στο δημοψήφισμα ισχύουν οι απαγορεύσεις στη δημόσια προβολή μηνυμάτων που προβλέπονται στην εκλογική νομοθεσία

- Το αποτέλεσμα της ψηφοφορίας και στους δύο τύπους δημοψηφίσματος, είναι δεσμευτικό για την κυβέρνηση, αρκεί στην ψηφοφορία να πάρει μέρος συγκεκριμένο ποσοστό του εκλογικού σώματος. Σε δημοψήφισμα για ψηφισμένο νομοσχέδιο το ποσοστό αυτό ανέρχεται στο πενήντα τοις εκατό (50%) όσων είναι γραμμένοι στους εκλογικούς καταλόγους. Στην περίπτωση δημοψηφίσματος για κρίσιμο εθνικό θέμα, το ποσοστό ανέρχεται στο 40% όσων είναι γραμμένοι στους εκλογικούς καταλόγους.

ΣΥΝΟΠΤΙΚΗ ΠΑΡΟΥΣΙΑΣΗ ΣΧΟΛΙΩΝ ΑΝΑ ΚΕΦΑΛΑΙΟ

ΠΡΩΤΟ ΚΕΦΑΛΑΙΟ : ΑΝΤΙΚΕΙΜΕΝΟ - ΟΡΙΣΜΟΙ

ΣΧΟΛΙΑ:

Το Πρώτο Κεφάλαιο συγκέντρωσε ικανοποιητικό αριθμό σχολίων. Οι συμμετέχοντες στη δημόσια διαβούλευση, πολίτες και φορείς, επικεντρώθηκαν τόσο σε παρατηρήσεις και προτάσεις επί των σχετικών διατάξεων όσο και σε γενικότερες τοποθετήσεις περί της σκοπιμότητας διενέργειας δημοψηφισμάτων, της χρησιμότητάς τους και της θεματολογίας τους. Στο πλαίσιο αυτό, σημαντικός αριθμός συμμετεχόντων εξέφρασε την υποστήριξή του στην ενίσχυση της δημοκρατικής νομιμοποίησης των πολιτικών αποφάσεων μέσω της διενέργειας δημοψηφισμάτων αλλά και ικανός αριθμός διατύπωσε τις επιφυλάξεις του για την υπό διαβούλευση νομοθετική πρωτοβουλία. Τα σχόλια και οι παρατηρήσεις εστιάζονται κυρίως στα εξής:

1. Στην ανάγκη τα δημοψηφίσματα, όταν πραγματοποιηθούν, να έχουν σε κάθε περίπτωση νομικά δεσμευτικό χαρακτήρα για την Κυβέρνηση, εφόσον στην ψηφοφορία συμμετέχει ικανοποιητικό ποσοστό του εκλογικού σώματος.
2. Διατυπώθηκαν σημαντικές επιφυλάξεις ως προς τον βαθμό ενημέρωσης των πολιτών επί των τιθέμενων κάθε φορά ζητημάτων και τονίστηκε η απόλυτη ανάγκη και κρισιμότητα της πλήρους και ποιοτικής πληροφόρησης των πολιτών για τα τιθέμενα δια του δημοψηφίσματος ερωτήματα.
3. Διατυπώθηκε η άποψη υπέρ της επέκτασης και αξιοποίησης του θεσμού για μείζονα ζητήματα τοπικού ή περιφερειακού ενδιαφέροντος, όπως επίσης και υπέρ της δυνατότητας του εκλέγειν του απόδημου ελληνισμού.
4. Αρκετοί συμμετέχοντες πρότειναν την πρόβλεψη δυνατότητας ψηφοφορίας με ηλεκτρονικά μέσα.
5. Προτάθηκε η πρόβλεψη για υποχρεωτική προβολή από τα Μέσα Μαζικής Ενημέρωσης των απόψεων επιστημονικών ή άλλων φορέων και κοινωνικών εταίρων με εξειδίκευση στα τιθέμενα ζητήματα, κατ' αναλογία με τα ισχύοντα για τα πολιτικά κόμματα.
6. Εκφράστηκε το αίτημα για δυνατότητα διενέργειας δημοψηφίσματος μετά από αίτημα - πρόταση ενός ποσοστού ή αριθμού πολιτών, οι οποίοι θα προτείνουν και το θέμα αυτού.
7. Εκδηλώθηκαν σοβαρές επιφυλάξεις ως προς την πρόβλεψη για την μη προσμέτρηση των λευκών ψηφοδελτίων στα έγκυρα.
8. Διατυπώθηκε η πρόταση για την διενέργεια δημοψηφισμάτων ταυτόχρονα με τις εθνικές ή τοπικές εκλογές προκειμένου για τον περιορισμό του οικονομικού κόστους.
9. Εκφράστηκαν επιφυλάξεις για τυχούσα κομματικοποίηση της διαδικασίας και προτάθηκε η διενέργειά του μόνο μετά από απόφαση της Βουλής με αυξημένη πλειοψηφία.
10. Επισημάνθηκε ότι σύμφωνα με τον Κώδικα Καλών Πρακτικών για τα Δημοψηφίσματα, της Επιτροπής Για την Δημοκρατία μέσω του Δικαίου του Συμβουλίου της Ευρώπης, δεν μπορούν να αποτελέσουν αντικείμενο δημοψηφίσματος ζητήματα που ρυθμίζονται με δίκαιο αυξημένης τυπικής ισχύος ή από το διεθνές δίκαιο.

ΔΕΥΤΕΡΟ ΚΕΦΑΛΑΙΟ : ΠΡΟΚΗΡΥΞΗ - ΕΡΩΤΗΜΑ - ΣΥΜΜΕΤΟΧΗ

ΣΧΟΛΙΑ:

Επί του δευτέρου κεφαλαίου, σχετικά με την προκήρυξη του δημοψηφίσματος, το ερώτημα που περιλαμβάνεται σε αυτό και την συμμετοχή στην διαδικασία, διατυπώθηκαν οι εξής παρατηρήσεις:

1. Προτάθηκε η ενεργοποίηση της διαδικασίας διενέργειας δημοψηφίσματος μετά από αίτημα συγκεκριμένου ποσοστού του εκλογικού σώματος ή αριθμού πολιτών.
2. Είναι αναγκαίο να μην δίδεται η εντύπωση οιονεί δημοσκόπησης με ερωτήματα και απαντήσεις πολλαπλών επιλογών.
3. Προτείνεται να εκτίθενται αναλυτικά τα πλεονεκτήματα και τα μειονεκτήματα της κάθε λύσης μέσα από μια ειδική επεξηγηματική αναφορά, ώστε ο πολίτης να γνωρίζει με σαφήνεια τα αποτελέσματα που θα επιφέρει η δική του απόφαση και να μην υπάρχουν υποκειμενικές παρερμηνείες του αντικειμένου του δημοψηφίσματος. Επίσης προτάθηκε η δημοσίευση στην Εφημερίδα της Κυβερνήσεως επεξηγηματικής έκθεσης, η οποία θα παρουσιάζει με ισορροπημένο τρόπο τις απόψεις υπέρ και κατά για το επίμαχο θέμα.
4. Εκφράστηκε προβληματισμός, με θέσεις τόσο υπέρ όσο και κατά, ως προς την δυνατότητα του εκλέγειν προσωρινά διαμενόντων Ελλήνων εκτός της ελληνικής επικράτειας, Ελλήνων της διασποράς, καθώς και αλλοδαπών που νόμιμα διαμένουν στην Ελλάδα.
5. Επισημάνθηκε η απόλυτη ανάγκη ποιοτικής και έγκυρης ενημέρωσης των πολιτών για την επιτυχία του θεσμού και την αποφυγή επικράτησης δημαγωγικών απόψεων.
6. Διατυπώθηκε η άποψη ότι ο απαραίτητος αυτός δημοκρατικός θεσμός δεν θα πρέπει να ξεκινήσει έχοντας ως αντικείμενο θέματα της κεντρικής πολιτικής σκηνής, αλλά με θέματα του πρώτου βαθμού τοπικής αυτοδιοίκησης, για τα οποία και η γνώση των πολιτών είναι πιο άμεση. Με την εμπειρία που θα αποκτηθεί με τον τρόπο αυτό, θα είναι πιο αποδοτικό το πέρασμα σε δημοψηφίσματα για θέματα των Περιφερειών, με κατάληξη σε θέματα εθνικού ενδιαφέροντος.
7. Προτάθηκε η διατύπωση και επεξεργασία των ερωτημάτων από επιστημονική επιτροπή πανεπιστημιακών δασκάλων που θα εξασφαλίζουν την αμεροληψία του ερωτηματολογίου.
8. Ως προς την συμμετοχή στην διαδικασία ατόμων με αναπηρία, προτάθηκε να συνοδεύονται μετά από αίτημά τους είτε από τον δικαστικό αντιπρόσωπο είτε από πρόσωπο της επιλογής τους, σε εκλογικά κέντρα που είναι προσβάσιμα σε όλους τους πολίτες.

ΤΡΙΤΟ ΚΕΦΑΛΑΙΟ : ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗ – ΔΗΜΟΣΙΑ ΠΡΟΒΟΛΗ

ΣΧΟΛΙΑ:

Οι προτάσεις και η κριτική των συμμετεχόντων στην διαβούλευση εστιάστηκαν στα ακόλουθα σημεία:

1. Διενέργεια του δημοψηφίσματος με ηλεκτρονικά μέσα, προκειμένου να μειωθεί το κόστος διεξαγωγής τους.
2. Προτάθηκε η ισότιμη και όχι η αναλογική παρουσίαση των απόψεων των κομμάτων του Εθνικού Κοινοβουλίου και του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου.
3. Διατυπώθηκε η άποψη ότι η συγκρότηση Διακομματικής Επιτροπής πρέπει να αντικατασταθεί από ανεξάρτητο όργανο διενέργειας και ελέγχου της διαδικασίας διεξαγωγής δημοψηφισμάτων, σύμφωνα με τον Κώδικα Καλών Πρακτικών για τα Δημοψηφίσματα, της Επιτροπής. Για την Δημοκρατία μέσω του Δικαίου του Συμβουλίου της Ευρώπης. Επισημάνθηκε ότι κατά τον ίδιο Κώδικα, η κεντρική Επιτροπή για τη διενέργεια του δημοψηφίσματος θα πρέπει να περιέχει και τουλάχιστον έναν δικαστή ή έναν ανεξάρτητο ειδικό νομικό, εκπροσώπους των κομμάτων και, προαιρετικά, εκπρόσωπο του Υπουργείου Εσωτερικών και εκπρόσωπο των εθνικών μειονοτήτων.
4. Επίσης, προτάθηκε η λειτουργία ειδικής ιστοσελίδας, όπου θα υποβάλλονται όλες οι απόψεις των πολιτικών κομμάτων, λοιπών συλλογικών οντοτήτων, αλλά και προσωπικές απόψεις πολιτών που επιθυμούν επώνυμα να τις καταθέσουν.
5. Διατυπώθηκαν επιφυλάξεις ως προς τον ενδεχόμενο κομματικό χαρακτήρα που θα προσλάβει το δημοψήφισμα, ο οποίος θα προσιδιάζει σε προεκλογική εκστρατεία. Για τον λόγο αυτό προτάθηκε η υποχρεωτική προβολή απόψεων από τα ΜΜΕ φορέων της Κοινωνίας των Πολιτών.
6. Οι προδιαγραφές των μηνυμάτων θα πρέπει να είναι τέτοιες, ώστε να είναι εύληπτα και από άτομα με αναπηρία.

ΤΕΤΑΡΤΟ ΚΕΦΑΛΑΙΟ : ΔΙΕΞΑΓΩΓΗ ΤΗΣ ΨΗΦΟΦΟΡΙΑΣ

ΣΧΟΛΙΑ:

Τα σχόλια των συμμετεχόντων επικεντρώθηκαν κυρίως στα εξής σημεία:

1. Στην ανάγκη για την πρόβλεψη διεξαγωγής της ψηφοφορίας με τη χρήση νέων τεχνολογιών στο πλαίσιο της ηλεκτρονικής διακυβέρνησης.
2. Για την διευκόλυνση των πολιτών, προτάθηκε η δυνατότητα να ψηφίζουν οι πολίτες σε εκλογικό τμήμα της αρεσκείας τους ή με επιστολική ψήφο.
3. Διατυπώθηκαν επιφυλάξεις σχετικά με την διενέργεια του δημοψηφίσματος εντός τριάντα ημερών από την δημοσίευση του σχετικού προεδρικού διατάγματος, με τη σκέψη ότι ίσως ο χρόνος αυτός δεν επαρκεί για την πλήρη ενημέρωση των πολιτών.
4. Διατυπώθηκε η γνώμη από τους περισσότερους συμμετέχοντες ότι το ΛΕΥΚΟ θα πρέπει να υπάρχει ως επιλογή και όχι ως χωριστό ψηφοδέλτιο, όπως επίσης να προσμετράται στα έγκυρα ψηφοδέλτια. Παράλληλα όμως, επισημάνθηκε ότι σε μια διαδικασία έκφρασης της άποψης των πολιτών το ΛΕΥΚΟ δεν μπορεί να συμπεριλαμβάνεται στα έγκυρα ψηφοδέλτια.
5. Ως προς το κατώφλι του 50% προκειμένου για την δεσμευτικότητα δημοψηφίσματος για ψηφισμένο νομοσχέδιο που ρυθμίζει σοβαρό κοινωνικό ζήτημα, εκφράστηκε πλήθος απόψεων. Η πλειονότητα των συμμετεχόντων άσκησε κριτική κατά το μέρος που το μέτρο αυτό συνιστά καινοτομία σε σχέση με τις υπόλοιπες εκλογικές διαδικασίες και εκφράστηκε υπέρ της αποσύνδεσης του βαθμού δεσμευτικότητας με το ποσοστό συμμετοχής, ζητώντας, κάθε δημοψήφισμα να έχει δεσμευτικό χαρακτήρα. Από την άλλη, εκφράστηκαν απόψεις υπέρ της προτεινόμενης ρύθμισης, μάλιστα προτάθηκε ακόμη και αύξηση του ποσοστού αυτού, όταν πρόκειται για θέμα εθνικής άμυνας και εξωτερικής πολιτικής..
6. Επισημάνθηκε, τέλος, ότι σύμφωνα με τον Κώδικα Καλών Πρακτικών για τα Δημοψηφίσματα, της Επιτροπής Για την Δημοκρατία μέσω του Δικαίου του Συμβουλίου της Ευρώπης, δεν πρέπει να προβλέπεται ένα ποσοστό – κατώφλι για τη δεσμευτικότητά του.

ΠΕΜΠΤΟ ΚΕΦΑΛΑΙΟ : ΔΙΑΛΟΓΗ ΤΩΝ ΨΗΦΟΔΕΛΤΙΩΝ

ΣΧΟΛΙΑ:

Τα σχόλια και οι προτάσεις των συμμετεχόντων στην δημόσια διαβούλευση επικεντρώθηκαν κυρίως στην πρόταση για ψηφιοποίηση της διαδικασίας. Επίσης επισημάνθηκε ότι στη διάθεση του αντιπροσώπου της δικαστικής αρχής θα πρέπει να τίθενται και τα όργανα της Δημοτικής Αστυνομίας και όλων των σωμάτων ασφαλείας.

ΕΚΤΟ ΚΕΦΑΛΑΙΟ : ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΑ ΤΗΣ ΨΗΦΟΦΟΡΙΑΣ

ΣΧΟΛΙΑ:

Ετέθη εκ νέου το ζήτημα της προσμέτρησης των λευκών ψηφοδελτίων ως εγκύρων στο αποτέλεσμα της ψηφοφορίας.

ΕΒΔΟΜΟ ΚΕΦΑΛΑΙΟ : ΕΛΕΓΧΟΣ ΤΟΥ ΚΥΡΟΥΣ ΚΑΙ ΤΟΥ ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΟΣ ΤΗΣ ΨΗΦΟΦΟΡΙΑΣ

ΣΧΟΛΙΑ:

Διατυπώθηκε η πρόταση ότι το Ανώτατο Ειδικό Δικαστήριο θα πρέπει να προβαίνει και σε έλεγχο συνταγματικότητας των θεμάτων που τίθενται σε δημοψήφισμα πριν από την διενέργεια αυτού.